

Небојша Кузмановић
ФИЛОЗОФСКЕ МРВИЦЕ

НЕБОЈША КУЗМАНОВИЋ

ФИЛОЗОФСКЕ МРВИЦЕ

ПРОМЕТЕЈ

Нови Сад

2016.

ИЛИ – ИЛИ

Мислио сам да је живот исто што и пољем прећи, али сам, изгледа, годинама живео у мњењу. Добар дечак, добар ђак, добар син, добар фудбалер, добар војник, одличан студент, добар момак, разуздани ерос, панкер, револуционар, анархиста, либертаријанац, породичан човек, добар муж и отац, патриота увек са својим народом (слобода или смрт), писац, научник, службеник у служби државе и народа, велики путник... И онда се у 50-ој „пробудим“ и схватим да то у онтолошком смислу није мој живот.

Дакле, сада сам на нултој години свог суштинског живота. ИЛИ - ИЛИ. Или ћу кренути путем којим се ређе иде и походити стазу светлости и живети као човек-светлост, или ћу остати у предворју живота, као и милиони других рођених и још нерођених.

01. септембар 2012.

ОПОМЕНА

Уверен сам да између виртуелног и стварног света не може да постоји подвојеност и различитост. Они који су слободни и своји у стварном свету такви су и у виртуелном. Самоуверени, лепи, ведри, снажни. Што су мањи то су већи и обрнуто. Онај ко није спреман, а ко ствара илузије о себи, врло брзо се насуче о хридине људских глупости и заблуда. Али убрзо ће се и то изједначити. Управо зато и имамо већу одговорност за исказано, ако смо наизглед неприсутни у физичком облику. Али наше идеје и дух су јачи од тела.

И зато: Варају се сви они који мисле да могу да се скрију, у тами, иза своје анонимности, јер ће у тами вечно и остати. А они који се налазе на светлу - светлеће и даље вечним сјајем Пламене звезде.

ИСТИНА

Било ко, ко је пристојан и моралан неће узети, нити украсти ништа туђе. Па тако ни туђе речи, нити идеје или мисли, за које полусвет сматра да му припадају само зато што су му дате на дохват руке (на фејсбук профилима). И да их могу присвајати и тако показивати другима како су мудри и паметни и китити се туђим, шареним, перјем. Али овде постоји само један мали проблем. Човекова САВЕСТ. Сваки човек има савест, а она се не може победити никаквим оправдањима, нити самозаваравањем. Дакле, ја не кажем да не треба „узимати“ туђе речи и идеје. Довољно је само ставити знаке навода на туђе речи и савест ће бити задовољена. На овај начин се избегава и осећање да си постао плагијатор, илити српски речено лопов.

Међутим постоје хиљаде оних; на фејсу у науци, новинарству, али и у реалности; који узимају, тј краду туђе идеје и мисли и не пада им на памет да кажу да су то туђе идеје, већ се труде да то прикрију и да покажу свету и тргу да су то баш њихове мудре идеје и њихове високоумне изреке и поуке. Али такви се увек на крају преваре. Јер кога је више, у постлибералном свету, брига што је неко уман и паметан. Тако да своју его плату и похвалу неће добити, а душа ће им остати празна, јер су идеје свакако туђе, а не њихове. А на крају ће их увек сачекати сопствена савест и спознаја да то нису њихове идеје и да им је душа празна. Велики српски песник поодавно је рекао да ће једном поезију сви писати. Ево то се нама у постмодерном добу и догађа, где сви пишу, не само поезију, већ СВИ пишу СВЕ.

Али проблем је што сви не могу да ВИДЕ све. Јер постоје ТАЈНЕ које су дате само посвећенима, а ја се искрено надам

да међу нама има и таквих који виде „пут којим се ређе иде“. ... И зато само они који живе у сагласју са истином немају проблем са својом савешћу. А признаћете да осећање немања проблема са својом савешћу није мала ствар. Напротив.

САВЕСТ

Егзистенција, у својим противуречностима човекова је судбина, а „бити индивидуа“ јесте његов задатак. Човек мора непрестано интензивирати свој унутрашњи живот – своју субјективност, на рачун општости, која је апстракција и као таква далека човеку. Дакако, да се овакво настојање ваља поздравити, јер шта вреди човеку боље сутра, ако он непрестано живи у „несрећној садашњости“. Шта вреди човеку успеси његове класе, племена, сталежа, његовог народа или људског рода уопште, ако је он у тим успесима само точкић који се, по потреби може заменити. Тада се он налази у постојању исто као и било који предмет, односно ствар. Постојање је оно што деградира човека. Тек када човек егзистира као појединац, који развија своје духовне и душевне потенције, он може унапређивати свет. У супротном ће, или он или други, бити оштећен. Индивидуа мора себи поставити циљ и смисао како не би завршила у потпуној дезинтегрисаности и изолованости, која је безнађе и бесмисленост.

За Кјеркегора то је хришћански лични Бог, за Хегела то је светски дух, који је трансцендентан али рационалан, а за Маркса то је будуће друштво без противречности, које је рационалност, али и трансцендентност. А за индивидуу која је ослобођена од свих ових општости, то је други човек као иманентност – као човек који је сада и овде.

Савест се не може имати уопште, њу може имати само појединац. Она је то што га води у његовом деловању. Јер савест човекова остаје непобеђена након свих мисли, деловања, револуција. Или се можда и она може победити. Велики аустријски песник Ерих Фрид сматрао је да се и савест

може победити, а потом је иронично поздравио добро које ће завладати

Савест

Се може створити вештачки

Један електронски мозак

Већ зна формулу

То значи

Да ће добро и лепо

Победити

Уклањање човека

Напокон може да почне

Уклањањем човекове савести сва питања његове егзистенције ће, можда, бити решена. Али све док се то не деси, та савест ће стајати пред могућношћу да заврши у Прокрустовој постељи.

ВЕРА

Једини прави начин суочавања са апсурдношћу живљења јесте веровање. Разум и осећања којима смо обогачени, су веома важни човекови органони, али нам они не дају сигурне одговоре, који нас спасавају од егзистенцијалног бездана, у који смо рођењем бачени. Страх, стрепња и дрхтање били би свакодневни пратиоци нашег постојања да нам није дата способност да верујемо. Разум нам даје рационалне одговоре на питања о смислу постојања. Али ти одговори увек остају у пољу коначности. Што нам није довољно. Осећања нам помажу да, на тренутак, побегнемо из бездана несигурности, али су и она недовољна да победимо страхове којима смо опхрвани. Страх од смрти, страх од живота, страх од болести, страх од оздрављења, страх од коначности и на крају страх од самог страха наши су стални пратиоци.

Само вера има ту способност да нас изведе из егзистенцијалног мрака, на пут светлости. Једини прави начин суочавања са апсурдношћу живљења јесте веровање – веровање у божанско биће, веровање у онога који има одговоре на сва питања - веровање у Створитеља. „Credo quia absurdum est“ је латинска изрека која значи „Верујем јер је апсурдно (бесмислено)“. Настала је као синтеза Тертулијановог (160—222) излагања хришћанског веровања, у спису „De carne Christi“ („Тело Христово“). Ова синтагма се обично тумачи на начин: „Верујем, јер не могу разумети“, што би значило да је поимање Бога недоступно обичном људском разуму. Треба слепо веровати и не трудити се да се Бог разуме. Тако и наше веровање у Бога јесте веровање, без сумње, у његово постојање. И његову моћ, да нам да одговоре зашто се рађамо у крви и зашто

живимо у долини суза и зашто одлазимо у мрак. Једино веровање у постојање онога који има одговоре на питања, на која их ми немамо, нам даје уверење да живот овакав какав јесте има смисао. И зато од врховног творца и добијамо назнаке којим путем треба да идемо. На нама је да сумњамо или да верујемо.

Човеку је дата способност да бира. И зато ми и можемо да бирамо и да верујемо у Христа као богочовека. Који, пак страда од својих најближих, од својих ученика. Али се и поново рађа. Како се овакво постојање Христа као богочовека рационално не може објаснити, једино нам преостаје вера, и то лична појединачна вера. Посредници у тој вери у облику цркава, егзегеза, пастира су потребни, али нису довољни. Јер се ми једино као појединци опредељујемо да верујемо или не верујемо. С тим да морамо да знамо да такву одлуку увек прати ризик. Ми никада не можемо бити сигурни, и тачно знати, да ли смо верници, већ само у то можемо веровати. И томе морамо непрестано тежити. И увек се морамо руководити сумњом, јер је сумња у све постојеће делотворна. И животна, а тиме и покретачка.

Умберто Еко нас у „Фукоовом клатну“ учи да „празноверје доноси несрећу“. И зато да бисмо побегли из мора суза и несреће ми морамо веровати. Наше уточиште, наш завичај и топли дом јесу свет идеја и свет вере. И заиста је, можда по мало, чудно да се данас у постмодерном добу ипак живи у свету идеја, са вером. Иако смо, наизглед, потпуно уронили у чулни свет и свет материје – идеја и вера су ти спасиоци који нам дају смисао и путоказ. Иако се идеје и вера не могу познатим чулима видети и додирнути, за разлику од материје која је веома видљива и опипљива; идеје и вера су наши прави спасиоци. Једино нам вера даје снагу да будемо Витезови слободе, лепоте и истине. И да знамо да нас Велики Брат не може поткупити никаквим овоземаљским сјајем, кулама и градовима, већ да нам је дато да будемо весници Светлости и Нове зоре, која ће ускоро сванути.

Једино кроз веру у постојање онога који зна одговоре на сва питања - свет лажи, блата и мрака ће нестати, а не приметно ће се у наше умове и срца уселити истина, пољска стаза и Светлост Света. И зато ви још нерођени знајте да су и у овом времену не-времену постојали Они који се нису предали Молоху и који нису фаустовски продали своју душу доларском Мефистофелесу, већ су заједно са својим Ствараоцем, руку под руку, насмејани корачали Путем којим се ређе иде. Знајући да циљ није ништа, а да је кретање све!

СМРТ КАО СМИСАО ЖИВОТА

Смрт није смисао живота, јер је смисао живота сам живот. Али шта су у ствари живот и смрт? Да бисмо о томе говорили прво морамо дефинисати те термине.

Живот је облик постојања живих бића. Представља највишу форму кретања материје, најсложенију и најзначајнију појаву природе. Природа живота је још недовољно позната да би се могла дати једна задовољавајућа и неспорна дефиниција. С биолошког гледишта живот је својеврсно догађање којим су захваћена сва жива бића. Живот као процес састоји се од многобројних делимичних процеса чије се деловање одвија у животном веку јединке.

Живот се на Земљи развио пре отприлике три милијарде година. На Земљи данас живи око 300.000 биљних и више милиона животињских врста.

Живот је и филозофски појам. Највеће филозофско питање о животу јесте његов смисао. Проблем живота је најчешће повезан с основним питањем филозофије о примарности духа или материје. (<http://bs.wikipedia.org/wiki>)

А шта је појам смрти. Смрт је престанак живота, коначно и неповратно прекидање сваке животне активности. Она може наступити природним следом унутрашњих процеса организма или спољним факторима. Мртва особа се више не може вратити у живот.

Феномен смрти је вековима тумачен на различите начине у филозофији, религији, науци и уметности. Верници многих религија верују да смрт није крај и да душа наставља да живи загробним животом. Атеисти углавном сматрају да после смрти нема ничега. (<http://sr.wikipedia.org/sr/>)

Дакле, живот је постојање, а смрт је прекид постојања. У филозофији су познати филозофи који су живели и мислили у античко време који су се називали стоици. Један међу њима који се звао Бион овако је одговорио на питање о животу и смрти. Парафразирам. Докле год ми постојимо дотле нема смрти, а када дође смрт, онда нема нас. Па одатле изводи формално логички закључак да се смрти не треба плашити. Међутим, велики антички историчар филозофије Диоген Лаертије наводи да је Бион био вема узнемирен када му се смрт приближила. Па је тада почео да се моли боговима, да прича бајалице и да се кити разним амулетима, како би још дуже живео и како би страх од смрти одагнао.

Филозофи и научници из природних и друштвених наука хиљадама година проучавају човека и покушавају да одговоре на основно питање: Шта је смисао живота? На то питање су дати многи одговори. Један од одговора може бити да је смисао да се родимо и да породимо друге. Тј. да продужимо људску врсту, а то се наравно односи и на цео животињски и биљни свет, јер је и код њих размножавање врста основни принцип живота, који није чак посредован духом или душом, као што је то код човека. Мада има и оних научника који тврде да и животиње и биљке имају душу.

Иако има и фаталистичких схватања (које практикују неке религиозне секте) да смисао живота јесте сама смрт. Па се по њима човек цео живот припрема за смрт. Ми сматрамо да нас у сваком случају све ово наводи на то да је, смисао живота сам живот, а да је смисао смрти смрт сама.

победити неправду. Као што је хришћанска истина победоноснија од Ничеове сумње у метафизичку утеху.

(Нови Сад, 16/17. јун 2015, поводом предлога Британске резолуције у СБ УН-а о српској геноцидности.)

СЛОБОДА

(Човеку нико, али нико, чак ни Бог, а камо ли Савет безбедности Уједињених нација не може да забрани да слободно мисли, пише и говори)

Победа правде над неправдом, истине над неистином и слободе над неслободом нису само метафизичке утехе за несрећне и обесправљене. Не, то је победа светлости над мраком и живота над смрћу. И зато ће наши хашки мученици бити увек на светлу, а њихови тужиоци у тами. Они ће остати упамћени у меморији свог народа као што су то постали и остали гроф Ђорђе Бранковић у XVIII, или пак Светозар Милетић XIX века, који су се идејама и речима борили за слободу српског народа, па су због тога годинама робијали по аустроугарским затворима. Сада су ти затвори замењени ЕУропским затворима. И шта онда – затвори су прошли, али светла дела бораца за слободу су остала као луч која нам осветљава пут у овом первертираном неслободном свету.

Сви ми видимо и; као знамо, али само ретки прихватају чињеницу; да је живот само трен и да га ваља провести у истини и слободи, а не у лажима и преварама. Једни од ретких који својим животима сведоче истину о свом народу јесу наши хашки мученици. Признаћете да то није мало, напротив, то је највише што човек може да да за своје идеале и уверења. Они су добили привилегију да дају своју слободу, и свој јединствени и непоновљиви живот, за слободу свог народа, а то је чин који остаје уписан као хероизам у меморији српског народа.

Када будемо својим животима сведочили у одбрану идеала у које верујемо тада ће нам бити јасно да ће правда, кад тад,

СТРАХ И ДРХТАЊЕ

Само лично искуство може помоћи човеку да добије одговор о смислу свог бивстовања. Једини начин да се објасни „непоновљивост индивидуе“ јесте то, да се она не објашњава. Једино свако сам може да објасни, и то једино себи, своју егзистенцију. За усамљеног појединца који се руководи „логиком срца“, никакве важности немају филозофско-теолошки системи. За светски дух човек као појединац није важан, јер је важно самоосвешћивање духа, али док се то не постигне, човека као непоновљивости која се жртвује, неће ни бити.

„Међу мислиоцима, Серен Кјеркегор је један од оних који су најбоље осетили непрелазан јаз који увек постоји између извесности што их пружа одређени систем и човекове реалности. Он (систем – Н.К.) већ унапред садржи све ове одговоре на сва могућа питања.“ - каже француски филозоф Жан Бофре. Процес самореализације светског духа уништава слободу појединаца. Према Кјеркегору, нужност не влада само у природи и логици, већ и у историји. Људи стварају своју историју радом, али они не знају шта ће проистећи из њиховог деловања. Објективни циљеви се отуђују од личних намера појединаца. Тако нужност потискује слободу и из историје.

Слобода постоји само у појединцу. Самореализација човека и освајање слободе могући су једино кроз „унутрашњу делатност“. Свако је препуштен самоме себи, само сопствено искуство може помоћи, а човек разумева сам самога себе. Када се човек нађе пред питањем своје коначности, када се нађе очи у очи са смрћу, њему не помажу никаква филозофско-спекулативна решења нити било који системи мишљења. Епикур каже: „Смрт за нас не значи ништа, јер тело које се раствара

не осећа ништа. А што је без осећања то за нас нема никаквог значаја“. Наша свест овим одговором може бити умирена, али у нашем бићу, када се то непознато појављује, постоји страх. Од овог стања до стања у коме се тражи одговор у трансцендентном, раскорак је веома мали. Не мали број људи је, у тренутку када се нашао пред нерешивим егзистенцијалним проблемом, решење тражио у призивању Бога. Када је проблем превладан и када смо наставили да живимо по инерцији, то признавање је објашњавано навиком или традицијом. Али, ипак, страх је постојао, а чинило се да нестаје у тренутку призива. Без обзира на сва каснија рационална објашњења ирационални предах је, ипак, постојао. А то се једино признаје када наступи поновно стање страха.

Легендарни антички мислилац Диоген Лаертије оптужује софисту Биона овим речима: „Чујемо да Бion кога је родила скитска земља Бористена, говори да богови, у ствари, уопште не постоје. Али кад је пао у дуготрајну болест и пошто се бојао да ће умрети, он, који је тврдио да богова нема, и није хтео храм ни да погледа, који се често ругао људима који су боговима приносили жртве, - сада је не само наслађивао носеве богова димом, машћу и мирисима,... него је весело дозволио једној старици да му стави амулет око врата... спреман пре да се свему подвргне, него да умре.“

Лако је бити сигуран у себе, јак и паметан док се не нађемо пред оним непознатим, пред оним што нам изгледа као ништавило, као непрозирни мрак пред оним што називамо смрт. У том тренутку схватимо сву своју слабост и крхкост која нам је дата да не бисмо постали сујетни, охоли и нарцисоидни. И да своју улогу у свеколиком постојању Човека схватимо само као привилегију и као трен и трептај ока. И да се сетимо оне кинеске приче о човеку који је сањао да је лептир, или о лептиру који је сањао да је човек. И да нас свест о сопственој пролазности нагна да будемо бољи људи сада и овде, у сваком тренутку.

СВЕТЛОСТ СВЕТА

Наше уточиште, наш завичај и топли дом јесте свет идеја. Идеја сама и свет духа. И заиста је можда по мало чудно да се данас у постмодерном добу ипак живи у свету идеја. Иако смо, наизглед, потпуно уронили у чулни свет и свет материје - идеја је та која нам даје смисао и путоказ. Иако се идеја не може видети и додирнути; познатим чулима, за разлику од материје која је веома видљива и опипљива; идеја и дух су наши прави спаситељи.

Свет материјалног нас преко Фарме води у собу Великог Брата и тако нас претвара у зомбије и *dead man walking*. Заиста је фасцинантно како је доминација материјалног довела човека до степена ступидности и како су столећа и столећа развоја људског духа и идеје у последње две деценије бачени у прах. И како смо од мислећих бића, која су веровала у идеале слободе, лепоте и истине претворени у срећне идиоте, којима су идеал постали не-слобода, ружноћа и брутална лаж. Све је постало мимикрија.

И наизглед нам се чини да је битка изгубљена и да су пауци премрежили небо. Али излаз мора негде да постоји. Јер идеја и дух живе вечно и бесмртни су за разлику од материјалног које се круни и које је пропадљиво. Стратегија отпора јесте садржана у идеји да се данас мора бити „Монах у робној кући“. Дакле да живимо као и сви други, да се понашамо као и они, да причамо њиховим језиком, али да будемо слободни и своји. Да будемо Витезови слободе, лепоте и истине. И да знамо да нас Велики Брат не може поткупити никаквим овоземаљским сјајем, кулама и градовима, већ да нам је дато да будемо весници Светлости и Нове зоре која ће ускоро сванути.

Свет лажи, блата и мрака ће нестати, а неприметно ће се у наше умове и срца уселити истина, пољска стаза и Светлост света. И зато ви још нерођени знајте да су и у овом времену не-времену постојали Они који се нису предали Молоху и који нису фаустовски продали своју душу Мефистофелесу.